

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Географічний факультет

Кафедра землезнавства та геоморфології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПАЛЕОГЕОМОРФОЛОГІЯ

для студентів

галузь знань **10 Природничі науки**
спеціальність **106 Географія**
освітній рівень **Магістр**
освітня програма **Геоморфологія та палеогеографія**
вид дисципліни **вибіркова**
вибірковий блок **Геоморфологія та геотуризм**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2023/2024
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	6
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: **Комлев Олександр Олександрович**, доктор географічних наук, професор
кафедри землезнавства та геоморфології, професор

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: *Комлев Олександр Олександрович, доктор географічних наук, професор кафедри землезнавства та геоморфології, професор*

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри землезнавства та геоморфології

(підпис)

Сергій БОРТНИК

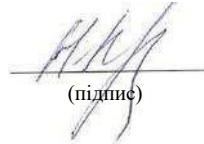
(прізвище та ініціали)

Протокол № 18 від « 29 » червня 2023 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 6 від «28» серпня 2023 року

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Наталія КОРОГОДА

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомити студентів з теорією, методологією, методами, методиками, прикладним значенням палеогеоморфології як наукового напрямку, для формування у здобувачів компетентностей необхідних для вирішення складних спеціалізованих завдань.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- 1) успішне опанування таких загальноосвітніх дисциплін як Рельєф Світу, Палеоекологія четвертинного періоду, Антропогенна геоморфологія.
- 2) вміння визначати за фізико-географічними, геоморфологічними, геологічними картами основні таксони районування.
- 3) володіння елементарними навичками аналізу картографічних матеріалів.

3. Анотація навчальної дисципліни.

Зміст дисципліни полягає у вивченні прийомів та особливостей застосування методів комплексного палеогеоморфологічного аналізу в дослідженнях геоморфосистеми Землі, зокрема принципів і підходів щодо її періодизації, встановлення закономірностей її розвитку. Палеогеоморфологія, яка виступає в комплексі з іншими природничими науками, дозволяє вивчати також і розвиток інших природних систем. Палеогеоморфологія на системній основі вивчає як комплекси, так і окремі експоновані і поховані форми палеорельєфу, які важливі при пошуках різних корисних копалин, які прямо або побічно впливають на природні та природно-техногенні геосистеми, що важливо враховувати при розробці принципів раціонального природокористування, проведенні екологічних експертиз навколишнього природного середовища.

Навчальна дисципліна «Палеогеоморфологія» є однією з складових комплексної підготовки освітньо-наукової програми «Геоморфологія та палеогеографія» спеціальності 106 Географія.

4. Завдання (навчальні цілі) – вивчення дисципліни спрямовано на формування уявлень про палеогеоморфологію згідно з загальними і геоморфологічними парадигмами, змінами у розумінні поняття «рельєф».

Вивчення даної дисципліни сприяє формуванню наступних компетентностей:

інтегральної: здатність розв'язувати складні задачі та прикладні проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.

спеціальних:

СК 1. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження природно-територіальних систем на різних рівнях їхньої просторової організації.

СК 2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів.

СК 3. Здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку, зокрема геоморфології та палеогеографії.

СК 10. Здатність самостійно визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках природничо- географічних досліджень, здобувати нові знання, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології.

СК 11. Здатність критично оцінювати ключові тренди перебігу природно-географічних процесів з точки зору формування нових напрямів у наукових дослідженнях.

СК 13. Здатність застосовувати знання із закономірностей функціонування геоморфосфери для вирішення прикладних задач.

5. Результати навчання за дисципліною

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	загальні парадигми науки та їх відображення в конкретних науках.	<i>лекції, практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>опитування у тестовій та письмовій формі, оцінювання виконання практичних робіт, зарахування самостійної роботи, МКР іспит, консультації</i>	<i>до 5%</i>
1.2	відображення загальних парадигм в палеогеоморфології та їх вплив на розвиток уявлень про «рельєф».	<i>практичне заняття, самостійна робота</i>		<i>до 5%</i>
1.3	методи, методики (процедури, алгоритми), вихідні дані проведення палеогеоморфологічного районування.	<i>лекція, самостійна робота</i>		<i>до 5%</i>
1.4	загальні принципи, конкретні підходи, приклади палеогеоморфологічного районування.	<i>практичне заняття, самостійна робота</i>		<i>до 5%</i>
1.5	таксони (поняття, терміни) районування в палеогеоморфології, палеогеографії, геології.	<i>лекції, самостійна робота</i>		<i>до 7%</i>
1.6	палеогеоморфологічне районування за видами узагальнення (аналітичне, синтетичне, аналітико-синтетичне).	<i>лекції, практичні заняття</i>		<i>до 8%</i>
1.7	особливості районування «рельєфу» в різних напрямках палеогеоморфології (структурній, кліматичній, історичній).	<i>лекція, практичне заняття, самостійна робота</i>		<i>до 7%</i>
1.8	закономірності змін похованого рельєфу під впливом діяльності людини	<i>лекція, практичне заняття, самостійна робота</i>		<i>до 8%</i>
2.1	використати дані палеогеоморфологічного районування для цілей прогнозування природних процесів.	<i>практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>оцінювання виконання практичних робіт, зарахування самостійної</i>	<i>до 5%</i>
2.2	використати дані палеогеоморфологічного районування для цілей прогнозування природних процесів.	<i>практичні заняття,</i>	<i>оцінювання виконання практичних робіт, зарахування самостійної</i>	<i>до 5%</i>

	районування для прогнозування різних корисних копалин.	самостійна робота	роботи	
2.3	використати дані палеогеоморфологічного районування для пошуків і розробки різних корисних копалин.	практичні заняття, самостійна робота		до 5%
2.4	використати дані палеогеоморфологічного районування при розробці різних господарських проектів.	практичне заняття, самостійна робота		до 5%
2.5	використати дані палеогеоморфологічного районування для прогнозування наслідків для природного середовища різних господарських проектів.	практичне заняття, самостійна робота		до 5%
3.1	презентувати отримані результати за допомогою сучасних технічних засобів.	практичні заняття, самостійна робота	опитування у тестовій та письмовій формі, оцінювання виконання практичних робіт, зарахування самостійної роботи	до 10%
4.1	аналізувати і давати оцінку існуючим схем палеогеоморфологічного районування з наукових позицій.	лекція, практичні заняття, самостійна робота		до 7%
4.2	аналізувати і давати оцінку існуючим схем палеогеоморфологічного районування з практичної точки зору.	лекція, практичні заняття, самостійна робота		до 8%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	1.								2.					3.	4.	
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	1	1	2
ПРН01. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.	+	+	+	+	+	+	+	+								
ПРН05. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми,									+	+	+	+	+			

Оцінювання за формами контролю:

	ЗМ1		ЗМ2	
	Min. – 18 балів	Max.– 30 балів	Min. – 18 балів	Max.–30 балів
Опитування	«1» x 4 = 4	«2» x 4 = 8	«1» x 4 = 4	«2» x 4 = 8
Практичні роботи	«2» x 4 = 8	«3» x 4 = 12	«2» x 4 = 8	«3» x 4 = 12
Модульна контрольна робота	«б» x 1 = 6	«10» x 1 = 10	«б» x 1 = 6	«10» x 1 = 10

- підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовій формі. Максимальна кількість балів на іспиті – 40 балів, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 бали.

- **умови допуску до підсумкового іспиту:** студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – 20 балів до складання іспиту не допускаються. Рекомендований мінімум для допуску – 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж рекомендований мінімум (36 балів) обов'язковою є перездача тих видів робіт, за які вони отримали оцінку, нижчу за допустимий мінімум.

При простому розрахунку отримуємо:

	Змістовий модуль1	Змістовий модуль2	Іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введеного в дію наказом №170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Організація оцінювання: опитування у тестовій та письмовій формі проводиться після завершення викладання кожної лекції. Практичні роботи захищаються по виконанню, відповідно до графіка проведення практичних занять. Перша модульна контрольна робота проводиться на другому тижні жовтня, друга модульна контрольна робота проводиться на першому тижні грудня.

Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план занять

№ п/п	Назви лекцій та семінарів	Кількість годин		
		лекції	практичні	С/Р
Змістовий модуль 1. Теорія, методологія, методи палеогеоморфології				
Тема 1. Теоретико-методологічні основи палеогеоморфології				
1.	Вступ (причини появи, зміст, мета, завдання, напрямки палеогеоморфології)	2	2	10
2.	Палеогеоморфологія в СРСР, Україні	2	2	10
3.	Зарубіжна палеогеоморфологія	2	2	10
4.	Теорія, методологія палеогеоморфології	2	2	10
5.	Поняття і терміни палеогеоморфології.	2	2	10
6.	Методи палеогеоморфології	2	2	10
7.	Палеогеоморфологічне картографування	2	1	10
Модульна контрольна робота № 1			1	
Змістовий модуль 2. Палеогеоморфологія та її прикладне значення				
Тема 2: Напрямки практичного використання палеогеоморфології				
8	Палеогеоморфологія – основа наскрізного прогнозування	2	2	10
9.	Палеогеоморфологія і пошуки корінних корисних копалин	2	2	10
10.	Палеогеоморфологія і пошуки осадових корисних копалин	4	4	10
11.	Палеогеоморфологія і пошуки вуглеводнів	4	2	10
12.	Палеогеоморфологія і екологія	2	1	12
Модульна контрольна робота № 2			1	
ВСЬОГО		28	28	122

Загальний обсяг **180 год.**, в тому числі:

Лекцій – **28 год.**

Семінарські заняття - **28 год.**

Консультації – **2 год.**

Самостійна робота – **122 год.**

Рекомендована література:

Основна (базова):

1. Барщевський М.Є. Загальні проблеми палеогеоморфології та розвиток рельєфу Землі у фанерозої. – К.: «Обрій», 2003. – 378 с.

2. Веклич М.Ф. Палеогеоморфологія області Українського щита. – К.: «Наукова думка», 1966. – 120 с

3. Палеогеоморфологія: навч. посіб. / І. Сіренко, М. Іваник ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — Л. : Вид. центр ЛНУ, 2011. — 432 с. : іл. — Бібліогр.: с. 422—424 (38 назв). — ISBN 978-966-613-905-7

Додаткова:

1. Komliev A., Zhytkin S., Kovtoniuk O., Lavruk T., Filonenko Yu. Reconstruction of the geomorphosystem of the upper reaches of the Chorna Tysa river basin due to the action of natural and natural-anthropogenic factors / Second EAGE Workshop on assessment of landslide hazards and impact on communities, 2020, p. 1-5. <https://doi.org/10.3997/2214-4609.202055011>
2. Komliev O., Bortnik S., Pohorilchuk N., Filonenko Yu., Kovtoniuk O., Lavruk T. Geomorphosystemic prognostic model of technogenic pollutants migration in earth's crust / Conference Proceedings, XIV International Scientific Conference "Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment", Nov 2020, Volume 2020, p. 1 – 5. <https://doi.org/10.3997/2214-4609.202056101>.
3. Komliev O.O., Bortnyk S. Yu., Remezova O. O., Pohorilchuk N. M., Zhytkin S.V., Filonenko Yu. M. «Paleogeomorphological atlas» as a way to accumulate generalized and obtain new information about «historical-dynamic morphosystem of the Earth. / Conference Proceedings, Geoinformatics: Theoretical and Applied Aspects 2020, May 2020, Volume 2020, p.1 - 5 <https://doi.org/10.3997/2214-4609.2020geo003>.
4. Komliev O.O., Bortnyk S.Yu., Filonenko Yu.M. et al. The importance of an integrated approach in solving scientific and practical issues of geology, geomorphology, paleogeography of the Left Bank of the Middle Dnieper / European Association of Geoscientists & Engineers Conference Proceedings, Geoinformatics, May 2021, Volume 2021, p.1 – 6. DOI: <https://doi.org/10.3997/2214-4609.20215521164>
5. Komliev O.O., Zhytkin S.V., Vasylenko S.P., Remezova O.O, Yaremenko O.V., Okholina T.V. The role of neotectonic activations in the formation of the Ukrainian sub-province of titanium and titanium-zirconium placer deposits (scientific and applied aspects) / Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment 2020, Kyiv, Ukraine. P. 1 – 5. <https://doi.org/10.3997/2214-4609.202056071>
6. Komliev O.O., Zhytkin S.V., Vasylenko S.P., Remezova O.O, Yaremenko O.V., Okholina T.V. The role of neotectonic activations in the formation of the Ukrainian sub-province of titanium and titanium-zirconium placer deposits (scientific and applied aspects) / Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment 2020, Kyiv, Ukraine. P. 1 – 5. <https://doi.org/10.3997/2214-4609.202056071>.
7. Комлев О. Деякі проблеми розвитку бурштинової галузі України: монографія / О.О. Комлев. – Київ, 2022. – 150 с.
8. Комлев О. О., Жилкін С.В. Мезозой-кайнозойський морфолітогенез Українського щита (в межах Іршанського розсипного поля) / Український географічний журнал. – 2022, 1(117) DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2022.01.027>
9. Комлев О.О. Бурштинова галузь України: (проблема створення національної програми розвитку) / Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки - 3(43). - 2020. – С. 23-28.
10. Комлев О.О. Про зміст сучасної концепції геоморфології // укр. географ. журн.- 2002. - №2. - с.10-16.
11. Комлев О.О. Про основні поняття і проблеми палеогеоморфології // Укр. геогр. журн. - 1977. - №3. - С. 59-63.